

Dystopi i Karin Boyes "Kallocain" och Ray Bradburys "Fahrenheit 451"

Vladić, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:855675>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Ivan Vladić

Dystopi i Karin Boyes "Kallocain" och Ray Bradburys "Fahrenheit 451"

Examensarbete

Handledare:

dr. sc. Janica Tomić

juli, 2023

Innehåll

1. Introduktion.....	2
2. Litterär utopi och dystopi.....	2
3. Metoder för att kontrollera vardagen	3
4. Jämförelse av huvudpersoner.....	4
5. Kvinnors roll och frågan om förlossning	5
6. Barn och utbildning.....	6
7. Mentors inflytande	7
8. En individ som ägs av staten.....	8
9. I krigets skugga	9
10. Falsk lycka.....	9
11. Dårsekten och lärda män	9
12. Slutsats	10
13. Källförteckning.....	11
Sažetak	12
Abstract	12

1. Introduktion

Mänsklighetens historia präglas av konflikter och krig, varför människor alltid har längtat efter en bättre värld. Skildringen av en perfekt värld där människor lever lyckliga i ömsesidig förståelse och i harmoni med naturen dök upp i litteraturen i form av utopi. Men på grund av verkligheten på 1900-talet, som var helt annorlunda än en sådan idealisk värld, istället för utopin, utvecklades dystopin, som varnar mänskligheten för den fruktansvärda framtid den kan hamna i.

I det här examensarbetet ska jag jämföra romanerna *Kallocain* (*Kallocain*, 1940) av Karin Boye och *Fahrenheit 451* (*Fahrenheit 451*, 1953) av Ray Bradbury, som tillhör dystopisk litteratur. Först presenteras ursprunget och innebörden av begreppen utopi och dystopi och deras egenskaper i litteraturen. De sätt på vilka totalitära stater kontrollerar individer och förstör deras individualitet listas, liksom kvinnors ställning och attityder till barn och utbildning i en dystopisk värld. Särskild uppmärksamhet ägnas åt karaktäriseringen av huvudpersonerna och deras relation till mentorn, samt till skildringen av människor som lever utanför systemet.

2. Litterär utopi och dystopi

Begreppet utopia dyker upp för första gången i verket *Utopia* av den engelske humanisten Thomas More från 1516 som namn på en icke-plats (Vieira, 2010: 3). Först uppkallade han den imaginära ön med perfekta lagar efter det latinska ordet *nusquam*, som betyder ingenstans, men sedan ersatte han namnet med ordet utopi (Vieira, 2010: 4). Utopia kommer från det grekiska språket, *ou* icke och *topos* plats (Ljungquist 2001: 15). I litteraturen representerar utopin en föreställd plats där den moderna världens problem inte finns (Vieira, 2010: 8).

Termen dystopi (*dys* dålig och *topos* plats) registrerades första gången i John Stuart Mills tal i parlamentet 1868 som motsatsen till utopi (Claeys, 2010: 107). Dystopi i litteraturen utvecklades på grund av världskrigens fasor under 1900-talet och uppkomsten av totalitära regimer och skildrar därför en framtid som vi definitivt bör undvika (Vieira, 2010: 18). Dystopin visar oss att det är omöjligt att skapa en perfekt värld av utopi och att vi bör sträva efter en bättre värld än den nuvarande (Vieira, 2010: 17). Vieira skriver: "Dystopier som inte lämnar något utrymme för hopp misslyckas faktiskt med sitt uppdrag." (Vieira, 2010: 17). Dystopier varnar oss för totalitarism och faran med vetenskapliga och tekniska framsteg, och som Ljungquist konstaterar: "är själva grundmönstret, att den totalitära Staten skyddar individen från en yttre fiende samtidigt som den förvägrar henne individualitet, gemensamt för alla anti-totalitära dystopier." (Ljungquist 2001: 266). Enligt Ljungquist är följande ett annat

viktigt tema inom litterära dystopier: ”världen ställd inför olika former av ekologiska katastrofer” (Ljungquist 2001: 62).

Kallocain är bland annat viktigt eftersom: ”Med Karin Boyes *Kallocain* (1940) berikas den svenska utopiska genretraditionen med sin första litterära dystopi.” (Ljungquist 2001: 261). Boye uppmuntrades att skriva romanen av dåtidens diktaturer, mestadels Sovjetunionen (Hägg 2004: 461). Den totalitära staten i *Kallocain* hävdar att den skyddar individens säkerhet från yttre fiender, men också från deras närmaste eftersom: ”Den heliga och nödvändiga grunden till Statens existens är vår ömsesidiga välgrundade misstro till varandra.” (Boye 1992: 124). Den ekologiska katastrofen är också synlig i beskrivningen av Ökenstaden.

Ray Bradburys dystopiska roman *Fahrenheit 451*, publicerad 1953, skildrar också en totalitär stat. På grund av den förmodade omsorgen om invånarnas lyckliga och fridfulla liv ansågs att läsa och äga böcker som ett allvarligt brott, och böckerna och husen där de gömdes brändes av brandmän (Bradbury 2023: 81). På så sätt hindrade staten medborgarna från att få information om världen och historien som skulle få dem att ifrågasätta sitt samhälle. Med tanke på kärnvapenattacken som nämns i slutet av romanen är det tydligt att det orsakade en ekologisk katastrof.

3. Metoder för att kontrollera vardagen

I Världsstaten låg byggnader under jorden: ”ett av våra vanliga stadshus, där man steg upp ur jordens innandömen och till sist kom ut på takterrassen, i fria luften, i vind och dagsljus.” (Boye 1992: 11). För att komma upp till ytan var folk tvungna att ha ett särskilt tillstånd. Samtal var inte tillåtna utanför eftersom de inte kunde avlyssnas där. För att komma in i en annan byggnad för ett besök var de också tvungna att ha ett särskilt tillstånd.

Staten bestämde storleken på lägenheten för alla människor: ”Standardvåningen - ett rum för de ogifta, två för familj” (Boye 1992: 13). I föräldrarnas rum, som också fungerade som gästrum, fanns ett polisöga och ett polisöra, vilket gjorde att det inte fanns något privatliv, och Kall trodde att det kunde vara orsaken till det låga födelsetalet i Världsstaten (Boye 1992: 39). Varje familj hade ett hembiträde som tog hand om barnen och skrev en veckorapport till staten om familjens beteende.

De behövde inte ens tänka på kläder eftersom de var föreskrivna enligt lag: ”Den allmänna uniformen - en för arbetet, en för fritiden och en för militär- och polistjänsten - var lika för alla, för man och kvinna” (Boye 1992: 13). De hade inget inflytande på urval och tillagning av mat, eftersom redan lagad mat levererades till dem. Det fanns ingen njutning av mat och maten var densamma för alla.

I *Fahrenheit 451* fanns det inga klädkoder, och mat lagades av mekaniska hjälpmedel i varje hus. Även om det inte fanns några strikta regler om bostäder, anpassade arkitekterna husen efter statens krav så att folk inte skulle ha någonstans att sitta och prata (Bradbury 2023: 87).

Efter arbete eller klasser organiserade staten underhållning för dem i nöjesparker, sporttävlingar och tv-program för dem så att de inte skulle ha fritid att tänka. I Världsstaten uppnåddes förhindrandet av människor från att ha fritid genom att införa skyldigheter under hela dagen; förutom regelbundet arbete på dagarna, var kvällens militär och polisuppdrag obligatoriska. I början hade Kall två familjekvällar i veckan utöver fyra kvällar med militär eller polisuppdrag, som senare utökades till fem, på bekostnad av en familjekväll. Den återstående kvällen i veckan var en kväll med firande och tal, vilket innebar att de aldrig hade någon ledig tid att spendera som de ville. Allt var fördefinierat och obligatoriskt, och de var tvungna att acceptera det som om de ville det själva eftersom staten ansågs veta vad som var bäst för dem.

4. Jämförelse av huvudpersoner

I början av romanen *Kallocain* får vi veta att berättaren är Leo Kall, en kemist som bodde i Kemistaden nr 4 med sin familj, och som har varit i fångenskap i tjugo år (Boye 1992: 10). I sin ungdom trodde han att mannen tillhörde staten: ”Tillhör inte hela medsoldaten Staten? Vem skulle då hans tankar och känslor tillhöra, om inte Staten, de också?” (Boye 1992: 20). Enligt Norman var problemet med Världsstatens säkerhetssystem: ”att mänskornas tankar och känslor inte kan kontrolleras. Den fanatiskt lojale Kall anser sig emellertid kunna råda bot på detta missförhållande genom sitt sanningsserum kallocain.” (Norman 1969: 97).

Men vi får snart veta att hans tankar också var problematiska. Han längtade efter en större anknytning till sin fru Linda: ”hon tycktes förbli samma gåta, underbar, stark, nästan övermänsklig, men evigt oroande, därför att hennes gåtfullhet gav henne ett förhatligt övertag.” (Boye 1992: 17). Han var svartsjuk för att han var rädd att Linda älskade sin chef Rissen, som hon brukade arbeta med (Boye 1992: 16). Han ville dela alla sina tankar och känslor med henne, men samtidigt föraktade han denna önskan eftersom det stred mot statens bestämmelser och han ansåg det vara en anledning att skilja sig från sin älskade fru: ”Jag började ana, att min kärlek hade tagit en otillbörligt privat vändning, och det besvärade mitt samvete.” (Boye 1992: 40). Han beklagade också att statliga lagar skiljer barn från sina föräldrar (Boye 1992: 23). Kall var nyfiken vilket var bra för vetenskapligt arbete, men han såg nyfikenhet som ett hot eftersom: ”å andra sidan var det en drivkraft på gott och ont och kunde locka en in i fara och brott.” (Boye 1992: 117).

Under experimenten med kalloccain fick Kall höra vad testpersonerna egentligen tänkte och var rädd för konsekvenserna av lagen vars motto är: ”Tankar kan dömas.” (Boye 1992: 174). Han visste att han själv kunde bli dömd på grund av sina tankar och därför förrådade han Rissen i rädsla för att han skulle förråda honom (Boye 1992: 176).

Han ville också ha honom död eftersom han hoppades att då även Rissen inom honom med alla olämpliga tankar skulle dö (Boye 1992: 189). Upptäckten av Lindas känslor och Rissens tal vid rättegången ändrade dock helt hans uppfattning: ”Jag tyckte att jag hade rört vid det levande djup, som Rissen ropat efter och Linda känt och sett.” (Boye 1992: 219). Han tillfångatogs i det ögonblick då han ville vara med och förändra världen, och eftersom han ville att den kemiska formeln för kalloccain skulle förbli känd för människor, gav han den till Universalstaten (Boye 1992: 224). Han lämnades med hopp om att Linda hade lyckats överleva, att attacken hade förhindrat Rissens avrättning och att kalloccain kunde inspirera någon annan att vara med och skapa en bättre ny värld (Boye 1992: 224).

Guy Montag, huvudpersonen i romanen *Fahrenheit 451*, arbetade som brandman och trivdes med sitt jobb. Hans fru Mildred tillbringade större delen av sin tid i rummet med tv-skärmarna och på grund av det pratade de väldigt lite, och Montag gillade henne inte riktigt. Å andra sidan var Kall väldigt kär i sin fru.

Även om han liksom Kall trodde att allt som staten bestämde var rätt och bra, skakades han av den unga grannen Clarisses fråga om han var lycklig och påståendet att han inte var kär i någon (Bradbury 2023: 34). Han blev ytterligare störd av en kvinna som inte ville lämna över sina böcker och bestämde sig för att hon hellre ville dö med dem. Liksom Kall, i de ögonblick då han inte kunde hitta svar på sina frågor och funderade på en total förändring av livet, fick han feber och var i ett dåligt tillstånd, vilket är resultatet av psykisk stress (Bradbury 2023: 67). När han blev bekant med innehållet i böckerna och insåg att han inte var nöjd bestämde han sig för att söka svar från sin mentor och försöka förändra världen. (Bradbury 2023: 119). Till skillnad från Kall som förrådade en annan man för att rädda sig själv, begick Montag mord för att rädda en annan man från förföljelse och anhållande. Kall hamnade i fångenskap, men Montag fann frihet bland lärda män som vill förändra världen.

5. Kvinnors roll och frågan om förlossning

I *Fahrenheit 451* är kvinnorna hemmafruar som tillbringar sina dagar med att titta på tv-program och umgås med sin virtuella tv-familj, medan de i *Kalloccain*, utöver sina vanliga jobb, utför militära och polisiära uppgifter och till och med kan arbeta för Frivilliga offertjänsten. Giftna människor kommunicerar lite med varandra i *Fahrenheit 451* eftersom kvinnorna är

upptagna av att titta på tv-program, och i *Kallocain* är kommunikationen i äktenskapet begränsad eftersom äktenskapet bygger på misstro och rädsla för att bli polisanmäld.

I Världsstaten ansågs förlossning som en hedervärd uppgift eftersom, enligt Ljungquist: ”det uttalade målet med såväl barnproduktion som utbildning var att få fram och utbilda fler soldater.” (Ljungquist 2001: 266). Människor skulle ha barn på grund av staten och de skilde sig till och med för att få fler barn i sitt andra äktenskap: ”Äktenskapets mål var ju barn” (Boye 1992: 40). I sina yngre dagar trodde Linda att kvinnor var mindre värda än män och att de bara var användbara när de födde barn som tillhörde staten (Boye 1992: 194). Senare insåg hon värdet och det unika i varje mänskligt liv, som inte kan vara statens egendom.

I *Fahrenheit 451* kräver staten inte förlossning och vissa kvinnor som Mildred vill inte ha barn (Bradbury 2023: 43).

6. Barn och utbildning

I *Kallocain* förbereds barn redan på dagis för krig, leker med eld och sprängämnen och simulerar sjöstrider. När de fyller sju lämnar de sina föräldrars hem och åker till barnläger (Boye 1992: 22). De besöker sina föräldrar bara en eller två gånger i veckan på så kallade familjekvällar då föräldrarna är befriade från militära och polisiära uppgifter. I lägren har de övningar som militär träning.

I *Fahrenheit 451* har barn inte militär utbildning i dagis och skolor. De måste vara på dagis från tidig ålder och de kommer hem från skolan bara tre dagar i månaden (Bradbury 2023: 128). I skolan har de sport och tv-klasser istället för klassiska klasser där de bara kan lyssna på lärarna, men inte ställa frågor eller prata med varandra (Bradbury 2023: 44). Att lära barn om historia, filosofi och språk avskaffades (Bradbury 2023: 77). Efter sådana klasser mår barnen inte bra, och för avkoppling får de krossa glas eller bilar (Bradbury 2023: 44). En del ungdomar finner avkoppling i biljakter och bryr sig inte om andra på vägen. På grund av sådant beteende dör många av dem i trafikolyckor och i konfrontationer (Bradbury 2023: 45).

Montags granne, sjuttonåriga Clarisse, passade inte in med sådana barn: ”Jag är rädd för barn i min ålder. De dödar varandra.” (Bradbury 2023: 45). Hon föredrog att tänka och observera människor och natur snarare än våld och biljakter. Samtal med henne fick Montag att tänka till. Hans chef, Beatty, tyckte att hon var problematisk: ”Hon var inte intresserad av hur något görs, men varför.” (Bradbury 2023: 82). Clarisse försvann plötsligt och Montag fick först senare veta att hon hade dött när hon blev överkörd av en bil (Bradbury 2023: 66).

Kalls dotter Maryl var annorlunda från födseln, vilket Linda beskrev: ”Hon var inte likadan som någon annan. Inte en formlös lera, som du eller jag eller Staten bara hade att forma efter

vilket mönster som helst. Inte min egendom och skapelse.” (Boye 1992: 197-198). Maryl kan jämföras med Clarisse eftersom hon observerade världen med en touch av drömmande. Kall erkänner att Maryl inte tillhör den nya eran eftersom hon, till skillnad från hans äldre son Ossu och yngre dotter Laila, för vilka lågor representerar ett potentiellt sätt att döda fiender, beundrar hur lågorna ser ut (Boye 1992: 23).

7. Mentors inflytande

De båda romanernas huvudpersoner behövde hjälp av en mentor när de förstod samhällets problem. Kall har blandade känslor för sin chef Edo Rissen, han respekterade honom som vetenskapsman men tyckte att han var konstig som person. Först ville han imponera på honom: ”jag gjorde allt jag kunde för att tilltvinga mig något slags aktning från denne konstige man, som ingen kunde ha respekt för.” (Boye 1992: 91). När han märkte att Rissen ansåg honom vara en duktig kemist och var vänlig mot honom, bestämde han sig för att acceptera hans vänskap med stor försiktighet (Boye 1992: 74). Senare kände han hur mycket Rissen påverkade honom och började betrakta honom som en fiende: ”jag förstod, att själva hans blick, själva hans tystnad drog mig i en riktning, dit hela min plikt kärlek, hela min hederskänsla förbjöd mig att gå.” (Boye 1992: 113). Han blev särskilt störd av Rissens ord: ”Min erfarenhet är annars den, att ingen medsoldat över fyrti har riktigt gott samvete.” (Boye 1992: 59).

Rissen ville inte använda kallocaïn för polisändamål eftersom han förstod att en person på grund av kallocaïn inte kan vara en individ för sig själv, han tillhör fysiskt och mentalt fullständigt staten och hans enda funktion är att tjäna staten: ”det är sista resten av vårt privatliv som nu går.” (Boye 1992: 64). Rissen förespråkade att alla deltagare i experimentet skulle befrias och förnekade att han och Kall hade fått någon information om konspirationen mot Världsstaten, medan Kall ansåg att försökspersonerna var farliga och förespråkade att de skulle anhållas (Boye 1992: 123).

Rissen sa sin mening även utan kallocaïn, han trodde att människor borde vara nära släkt med varandra i äktenskapet. Till skillnad från honom ansåg Kall allt som hindrade anknytning till staten vara skadligt och att för dem som levde i äktenskap måste prioritet vara sambandet med staten, så polisanmälan var önskvärdt och vanligt (Boye 1992: 83).

Kall anmälde Rissen och dömde honom till döden för att förstöra de tankar och känslor han hade orsakat hos honom, eftersom han trodde att med hans fysiska försvinnande så skulle det han sa också försvinna (Boye 1992: 189). Men Rissens ord och beteende satte så djupa spår på honom att han så småningom bestämde sig för att vara med och förändra världen: ”Då spratt

jag upp och blev klarvaken och tänkte på Rissen, som hela tiden hade vetat vad som fanns i mig och trevat och sökt efter det, tills jag hade överlämnat honom åt döden.” (Boye 1992: 202).

Mentor i romanen *Fahrenheit 451*, Faber var en pensionerad engelskalärare. Montag vände sig till honom för att få hjälp när han hade problem med innehavet av boken eftersom han hade sett Faber gömma boken tidigare (Bradbury 2023: 107). Han trodde att han behövde böcker för att vara lycklig i livet, men Faber förklarade för honom att böcker var: ”bara en typ av behållare där vi förvarade en massa saker som vi var rädda för att glömma.” (Bradbury 2023: 110). När Montag, liksom Kall, bestämde sig för att vara med och förändra världen, försökte Faber övertala honom att vänta på kriget som skulle förändra världen. Faber bestämde sig för att hjälpa honom först efter hans påtryckningar och uppmuntrade honom senare att inte ge upp (Bradbury 2023: 121). Montag dödade sin chef av rädsla för att Faber skulle bli upptäckt av brandmännen. På grund av hans exempel bestämde sig Faber för att själv agera aktivt och utsätta sig själv för fara.

Till skillnad från Kall som försökte stå emot Rissens inflytande och därför förrådade honom, provocerade Montag Faber för att få hans uppmärksamhet och begick mord för att skydda honom. Rissen utsatte sig hela tiden för fara med sitt tal på arbetsplatsen, och Faber gömde sig länge i sitt hus.

8. En individ som ägs av staten

Stater var redo att bryta mot alla lagar och etiska principer för sin egen fördel. Polischefen förklarade för Kall att en besvärlig individ helt enkelt kunde bli av med genom att få honom att dö i en olycka eller dömas till döden med en riggad rättegång (Boye 1992: 81). Respektlöshet för alla normer kan också ses hos Montags förföljare, som arresterade och dödade en annan man för att visa på tv att de var effektiva eftersom han tillfälligt flydde från dem (Bradbury 2023: 193).

Världsstaten använde människor efter sina behov. Om staten bestämde sig för att flytta en grupp ungdomar till en annan stad skulle de aldrig träffa sina föräldrar igen. Innan avresorna förbereddes avskedskvällar, under vilka alla fick vara glada över att de bidrog till statens framsteg. Det fanns Frivilliga offertjänsten från vilken forskare i laboratorier kunde anhålla folk att utföra experiment på. De var numrerade och skadades ibland allvarligt i experiment. I sina yngre dagar ansåg Kall att deras arbete var mer hedervärt än de flesta och att de borde se det som en belöning för att de gjorde gott för staten. Några vid makten planerade att bjuda in även åttaåriga barn att registrera sig i Frivilliga offertjänsten.

9. I krigets skugga

Ljungquist konstaterar att det hotande kriget är: ”till den grad tillvarons huvudsak att invånare i hennes Världsstat inte ens kallas medborgare utan går under beteckningen medsoldater.” (Ljungquist 2001: 266). Staten måste vara viktigare för varje medsoldat än något annat och medsoldaten får inte ens lita på sina familjemedlemmar. De hade förberett sig för krig sedan dagis och de ansåg människor i en fiendestat så olika att det var tveksamt om de ens kunde betraktas som människor (Boye 1992: 160). Det ironiska är att människorna i Universalstaten hade samma åsikt om dem (Boye 1992: 226).

Montag känner hotet om krig på grund av bombplanen i himlen och hans grannar är redan mobiliserade till armén (Bradbury 2023: 126). I slutet av båda romanerna blir krig verklighet när en fiendearmé dyker upp. Montags stad är helt förstörd av en kärnvapenattack och Kall kidnappas av fienden.

10. Falsk lycka

I båda dessa dystopiska samhällen är det absolut nödvändigt att alla måste vara lyckliga. Eftersom ingen kan tvingas att vara lycklig, ljuger individer att de är lyckliga för att de är rädda för förtryck. I Världsstaten ansåg man att den som är ledsen, deprimerad eller stöttar en annan som sörjer, arbetar mot staten och ingen fick erkänna att de själva har psykiska problem. Efter att ha använt kallocaïn avslöjade människor att de var olyckliga, vilket satte dem i fara att bli dömda.

I *Fahrenheit 451* uppnås lycka genom att göra alla lika: ”Varje människa är alla andras bild och likhet; då är alla glada” (Bradbury 2023: 80). Folk sa att de ville vara lyckliga, så staten gjorde det möjligt för dem att ha roligt, för att ha roligt är likställt med lycka. Allt fick skyndas på för att de inte skulle hinna med samtal och funderingar och den avlidne brändes tio minuter efter döden för att folk inte skulle sörja länge (Bradbury 2023: 82). Montags fru levde ett helt tomt liv och även om hon verkade vara nöjd med ett sådant liv säger hennes självmordsförsök något annat (Bradbury 2023: 26). Hon orkade dock inte förändra sitt liv och fortsatte att leva på samma sätt även efter att hon blivit räddad.

11. Därsekten och lärda män

När Kall experimenterade med kallocaïn talade vissa personer om att människor samlades och tillbringade tid tillsammans i samtal eller delad tystnad. De hade varken ett gemensamt namn eller en organisation och Kall kallade dem därsekten. De kunde känna igen varandra på

grund av något speciellt som de hade i sig (Boye 1992: 106). Till skillnad från sina medsoldater hade de obegränsat förtroende för varandra och de sa för sig själva: ”Ni bygger utifrån, vi byggs inifrån.” (Boye 1992: 112) Som förebild nämnde de Reor som är ihågkommen för sitt beteende och förtroende för människor, för vilket han dödades (Boye 1992: 110). De pratade också om Ökenstaden som förstördes under kriget. Även om den ska innehålla giftiga dunster och bakterier har vissa hävdade att den har dricksvatten och oförorenad jord och till och med invånare som hjälper varandra (Boye 1992: 158). Kall hånade dem, men blev störd av Rissens fråga: ”är ni alldeles säkra på att ni inte i grund och botten avundas dem deras övergasade ökenstad?” (Boye 1992: 161). I sin dröm besökte han Ökenstaden, men i verkligheten uppfyllde han inte sin önskan och till skillnad från Montag hamnade han i fångenskap istället för att vara bland de fria.

Montag, på flykt utanför staden, mötte lärda människor som levde utanför det statliga systemet med uppgiften att bevara kunskap som vissa framtida generationer skulle behöva. Var och en av dem hade i sitt minne lagrat en del eller hela boken som de en gång läst och väntade på det ögonblick då, efter nästa krig, världens förnyelse skulle börja (Bradbury 2023: 198). Liksom dårsekten hade de ingen fast organisation eller ett namn, men de litade på varandra. De trodde att alla borde lämna ett spår av sitt liv i världen efter döden: ”Det spelar ingen roll vad du gör, huvudsaken är att ändra något från det tillstånd det var innan du rörde det till något som kommer att vara som du efter att du tagit av händerna.” (Bradbury 2023: 203). Som en god egenskap hos människan påpekade de att människan är redo att börja om efter varje katastrof (Bradbury 2023: 199). Montag anslöt sig till dem och redan nästa dag bevittnade de den fullständiga förstörelsen av hans stad med kärnvapen. De lämnades med hopp om att folk en dag skulle komma ihåg tillräckligt mycket om krigets fasor och att det inte kommer att bli några nya krig.

12. Slutsats

I litteraturen ersattes på 1900-talet utopin som skildrar ett perfekt samhälle av dystopin på grund av krig och totalitära regimer. Romanerna *Kallocain* och *Fahrenheit 451* visar ett dystopiskt samhälle där staten kontrollerar individer och alla aspekter av deras liv. Huvudpersonerna Kall och Montag var i början lojala mot staten och arbetade aktivt för statens intressen, men med hjälp av en mentor insåg de bristerna i samhället de levde i och bestämde sig för att förändra det.

I *Kallocain* utförs kontroll av individen genom att ålägga skyldigheter under hela dagen och insistera på ömsesidig misstro. Dessutom introducerades kallocain som ett medel för tankekontroll, på grund av vilket staten har fullständig kontroll över individen. I *Fahrenheit 451* anser staten underhållning som nödvändig, men förhindrar tillgång till kunskap genom att bränna böcker. I båda staterna tycker man att människor måste vara lyckliga eftersom allt görs för deras bästa, och de som inte är nöjda anklagas för att arbeta mot staten. Men människor som inte accepterar systemets regler är faktiskt de enda som lever lyckliga och uppfyllda liv. I båda staterna är krig ett konstant hot som så småningom blir verklighet med katastrofala konsekvenser. Skildringen av dystopi i dessa romaner varnar oss för vad världen kan bli i framtiden och behovet av att undvika det. Det finns hopp kvar om att vi inte behöver hamna i en sådan framtid och att varje individ kan bidra till att förbättra världen.

13. Källförteckning

Boye, Karin (1992). *Kallocain*. Stockholm: Bonnier.

Bradbury, Ray (2023). *Fahrenheit 451*. Zagreb: Vorto Palabra.

Claeys, Gregory (2010). "The origins of dystopia: Wells, Huxley and Orwell." *The Cambridge companion to utopian literature*. Claeys, Gregory. New York: Cambridge University Press. 107-131.

Hägg, Göran (2004). *Den Svenska litteraturhistorien*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Ljungquist, Sarah (2001). *Den litterära utopin och dystopin i Sverige 1734-1940*. Hedemora: Gidlund.

Norman, Nils (1969). *Svenska romaner: från Hemsöborna till Nässlorna blomma*. Lund: Gleerups.

Vieira, Fátima (2010). "The concept of utopia." *The Cambridge companion to utopian literature*. Claeys, Gregory. New York: Cambridge University Press. 3-27.

Sažetak

Distopija u romanima "Kallocain" Karin Boye i "Fahrenheit 451" Raya Bradburyja

U književnosti 20. stoljeća kao reakcija na dva svjetska rata i totalitarne režime pojavili su se prikazi budućnosti koju bi trebalo izbjeći. Distopija je suprotnost utopije, imaginarne i savršeno uređene zajednice u kojoj ljudi sretno žive u blagostanju. Romani *Kallocain* švedske spisateljice Karin Boye i *Fahrenheit 451* američkog pisca Raya Bradburyja pripadaju distopijskoj književnosti. U oba romana prikazan je totalitaristički režim koji ne poštuje čovjeka, a tvrdi da sve čini za njegovo dobro. Ukida osnovne ljudske slobode, a obećava sigurnost ili zabavu zbog koje bi ljudi trebali biti zadovoljni državom. Znanstvena i tehnološka otkrića služe kontroli i represiji, a postoji stalna prijetnja ratom koja se na kraju i ostvari. Neki pojedinci oduševljeno služe režimu, neki u njega sumnjaju, a postoje i oni koji se ne slažu s njim. Žive po svojim pravilima i jedino su oni iskreno sretni. Ovi romani upozoravaju nas na opasnost da se sadašnji problemi u svijetu pretvore u najgoru distopijsku budućnost, ali ostaje nada da se čovječanstvo može promijeniti.

Abstract

Dystopia in Karin Boye's "Kallocain" and Ray Bradbury's "Fahrenheit 451"

In the 20th century literature, as a reaction to two world wars and totalitarian regimes, depictions of a future that should be avoided appeared. Dystopia is the opposite of utopia, an imaginary and perfectly arranged community where people live happily in prosperity. The novels *Kallocain* by the Swedish writer Karin Boye and *Fahrenheit 451* by the American writer Ray Bradbury belong to dystopian literature. Both novels depict a totalitarian regime that does not respect people, but claims to do everything for their good. It abolishes basic human liberties, while promising security or entertainment that should make people live contently under the regime. Scientific and technological discoveries are used for control and repression, and there is a constant threat of war that eventually comes true. Some individuals enthusiastically serve the regime, some doubt it, and there are those who disagree with it. The latter live by their own rules and only they are truly happy. These novels warn us of the danger of the current problems in the world that is turning into the worst dystopian future, but hope remains that humanity can change.